

Wij weten nix

Jan Geerlings in Blik op Portugal, mei 2014

‘De onwetendheid in Nederland omtrent de geschiedenis en cultuur van Portugal is schrikbarend’, schrijft Arie Pos in het nawoord van *Portugal, de bloem en de sikkel*, een boek uit 1975 en één van de eerste werken van onze Nederlandse Portugees, José Rentes de Carvalho. Mooi vind ik zo’n zin die Pos rechtstreeks uit het boek van Carvalho haalt bij de nieuwe druk na 39 jaar en ik ben benieuwd of hij ook als zin 1 de Portugese versie haalt die dit voorjaar verschijnt. Ik heb de tweede druk met rooie oortjes gelezen en heb sterk de neiging alle BoP-lezers mee te nemen door de Portugese geschiedenis die Rentes de Carvalho in 324 bladzijden schetst. Het zou teveel worden (léés het boek!) hoewel onze Portugese Nederlander feitelijk en ironisch tegelijkertijd schrijft zoals bijvoorbeeld op pagina 9: ‘Portugal was geboren uit de raad die God, in een goed humeur, op zekere dag in 1139 had gegeven aan Afonso Henriques, de eerste koning.’

834 jaar later vindt de Anjerrevolutie plaats, ongetwijfeld ook een goddelijke goede raad na bijna vijftig jaar fascistische dictatuur. Met grote kennis van zaken beschrijft Rentes de Carvalho de langdurige politieke, culturele en economische stappen-op-de-plaats van een land waarvan sommige vrienden van me in de Beira nog steeds denken dat hun Portugal een belangrijke rol op het wereldtoneel speelt...

Graag neem ik jullie aan de hand van een aantal citaten uit het boek mee door de Portugese geschiedenis zoals Rentes de Carvalho ons voorschotel... wees op uw hoede!

Een dode draad en misdaden

Pagina 17... “de joden hadden Onze Lieve Heer gedood, en later waren er een heleboel naar ons toe gekomen. Toen vroeg het volk de koning of die ze wilde wegsturen, maar ze wilden liever blijven en toen werden ze allemaal gedoopt.’ Aldus de juf van Rentes de Carvalho op de basisschool. Over de verschrikkelijke slachting van 19, 20 en 21 april 1506 geen kík: drieëntwintighonderd joden zijn er gruwelijk vermoord en de jodenvervolging in Portugal loopt als een dode draad door de geschiedenis.

Pagina 33... ‘wat in die achthonderd jaar Portugese

geschiedenis naar voren springt, meer dan de incidentele deugden of weldaden van deze of gene regeerder, dat zijn de misdaden begaan tegen het volk.’

Op welke misdaden doelt Rentes de Carvalho?

Op de vijftigjarige fascistische dictatuur van António de Oliveira Salazar, de man die in de 19e eeuw Portugal naar de middeleeuwse duisternis terugleidde, het ‘gewone’ volk minachtte, een koloniale oorlog in Afrika leidde en aan tijdschriften horoscopen verbood die ongunstige voorspellingen deden voor het teken Stier; hij was er zelf eentje!

Op de burgeroorlog in het begin van de 19e eeuw tussen absolutisten en liberalen, die Portugal in bloed drenkte...

Op de wisseling van de macht rond het jaar 1900: het koninkrijk werd een republiek en had een massale vlucht uit het vaderland tot gevolg, in de Portugese geschiedenisboeken beschreven als de eerste emigratie. En nu we het toch over ‘emigratie’ hebben: Portugal’s huidige minister-president stimuleert jongeren te emigreren naar landen waar werk voor ze is... en elke week gaan er op het moment duizend!

Rentes de Carvalho zag het al in 1975: ‘Vanuit sociaal oogpunt gezien vormt de Portugese emigratie de massale manifestatie van een vorm van slavernij (...) en is de constante ontkenning van het meest elementaire recht van de mens: het recht te leven in zijn eigen land.’

De gevolgen zijn dramatisch: Portugal ontvolkt, kennis en bekwaamheid verdwijnen naar het buitenland en in de kroeg antwoordt men zonder blikken of blozen op de vraag: wat is de hoofdstad van Portugal... Parijs! Eigenlijk nu de derde stad van Portugal met zijn miljoen Portugezen binnen de muren.

Pas gezaaid

En zo kunnen we nog wel uren doorgaan met Rentes de Carvalho’s reële kijk op de Portugese geschiedenis. Hij laat geen spaan heel van de gevoelde glorie die uitsluitend bij een honderdtal families als vermogen op een buitenlandse bank gestald werd/wordt. Hij besluit het boek uit 1975 met een zin die waar is in 2014: ‘Niets wijst erop dat de fouten van het verleden zich niet herhalen in de toekomst, met een ten-

dens van kwaad naar erger.' Hij zetje in zijn geboorteland met beide benen op de grond en zorgt tegelijkertijd in zijn prachtige reisgidsen dat je even van de grond los komt in Mooi-Portugal. José Rentes de Carvalho een onverwoestbare pessimist? Nee, want hij koestert in eigen woorden 'de vrijheid en de hoop' waar hij net zoals in een grasperk een bordje naast wil zetten: 'Niet op lopen a.u.b. Pas gezaaid'